



لذت آموختن را جرعه جرعه تجربه کردیم

کارگاه آموزش علوم با عبدالهادی عمرانی



در گروه‌های چند نفری دور میزها نشستند و به حرف‌های آقا معلم گوش سپرده‌اند. هر چهار طرف این اتاق بزرگ مملو از وسایل و امکانات آموزشی و کمک‌آموزشی است. هر کجا لازم باشد، به این بچه‌ها که در گروه‌های چند نفری دور میزهای آزمایشگاه نشسته‌اند، ابزار و امکانات می‌دهند تا تجربه کنند. آقا معلم طوری تدریس می‌کند که پرسش ایجاد شود، اما در طول این چند دهه تدریس، هیچ‌وقت به‌طور مستقیم به شاگردانش جواب نداده است. او هدایت می‌کند و فرصت می‌دهد تا مخاطبش، با اندوخته‌هایی که دارد و کسب می‌کند، خود را به جواب برساند. او جرعه جرعه لذتی را به شاگردانش می‌چشاند که تا عمر دارند آن را فراموش نمی‌کنند! آن قدر این حس قدرتمند است که شاگرد دوره‌های گذشته را دوباره سر کلاس می‌آورد تا فرا بگیرد و دوباره آموزش بدهد. ما زمانی به کلاس هادی عمرانی وارد شدیم که داشت می‌بحث گیاهان کتاب علوم یکی از پایه‌های دبستان را به بچه‌هایی یاد می‌داد که بیرون از این اتاق، هر کدام در نقطه‌ای از کشور، برای خود شاگردانی دارند، اما اینجا مثل دانش‌آموز نشسته‌اند و یاد می‌گیرند علوم را چطور آموزش بدهند تا مخاطبان ایشان از چگونه آموختن بیش از خود آموختن لذت ببرند. در آزمایشگاه یکی از مدرسه‌های منطقه‌ی ۱۲ تهران هستیم. **عبدالهادی عمرانی**، با بیش از سه دهه سابقه‌ی تدریس به دانش‌آموزان و نزدیک به دو دهه آموزش به معلمان علوم، مشغول کار است. ظرفیت کارگاه ۲۴ نفر است و امسال در دوره‌ی پیشرفته ۱۹ نفر شرکت کرده‌اند. کار به‌صورت گروهی است. هر کسی که به علوم ابتدایی علاقه‌مند باشد، امکان شرکت در این دوره را دارد. کلاس‌ها سالی یک‌بار در تابستان تشکیل می‌شود؛ از آموزگاران مدرسه‌های روستایی تا شهرهای بزرگ در این دوره‌ها شرکت می‌کنند. از چابهار در سیستان و بلوچستان تا ارومیه در آذربایجان غربی. سرفصل مباحث را خود شرکت‌کنندگان و از هر شش پایه تعیین می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: آموزش علوم، کارگاه، کشف

● از این نوع آموزش چه هدفی را دنبال می‌کنید؟

هدف ما در این روش آن است که مخاطب دنبال یافتن شیوه‌های کسب علم باشد؛ اینکه بیاموزد چگونه بیاموزد. اینجا معلمان ایده می‌گیرند و این نوع تفکر در آموزش دادن گسترش پیدا می‌کند. جذاب‌ترین بخش کار ما در این آموزش، همانا کشف روابط و الگوهای حاکم بر جهان است. آموزگاران از این کشف چنان لذت‌هایی را تجربه کرده‌اند که قابل وصف نیست! وقتی مجهولات با ابتکار و خلاقیت به معلومات تبدیل می‌شوند، افراد حس خاصی پیدا می‌کنند.

● آیا برای ورود آزمونی در کار است؟

ما اینجا هیچ آزمونی نداریم. معلمان علاقه‌مند خودشان تماس می‌گیرند و ثبت‌نام می‌کنند. البته ما جایی برای اسکان معلمان شهرستانی نداریم، ولی از هر معلمی که مشتاق تجربه کردن این نوع شیوه‌ی آموزشی باشد، استقبال می‌کنیم. کار آموزش به‌صورت گروهی است و افراد در حین آموزش در داخل گروه، خودشان کشف و نکته‌ها را یادداشت می‌کنند. در نهایت، با روش‌های نوین آموزش علوم آشنا می‌شوند و دید و نگرش آن‌ها نسبت به بچه‌ها و کلاس‌داری و ایجاد انگیزه در بچه‌ها بهبود می‌یابد. تلاش ما بر این بوده است که نگاه به تدریس و انسانیت انسان تغییر کند و متحول شود.



است. وقتی به کرامت انسانی دانش آموزم توجه کنم، اعتماد به نفس او افزایش می‌یابد و او نیز در صدد یادگیری عمیق خواهد بود و هدفمند فراگرفتن را دنبال می‌کند.»

پله به پله

زهرا عطری، آموزگار نیشابوری، دوره‌ی مقدماتی را گذرانده و اکنون در حال سپری کردن دوره‌ی پیشرفته است. می‌گوید: «من در این دوره‌ها یاد گرفتم چگونه باید علوم را پله به پله به دانش آموز یاد داد. وسایل کمک آموزشی خیلی مهم هستند، اما از آن‌ها مهم‌تر، شیوه‌ی تدریس معلم است که دانش آموز را در یادگیری سر شوق می‌آورد. اعتماد به نفس من برای تدریس در این دوره تقویت شد. ظاهر کلاس ایشان درس آزمایشگاه علوم است، اما در باطن خدانشناسی و دقت در آفرینش را به‌طور غیرمستقیم می‌توان در این آموزش به تماشا نشست.

در مسیر کشف علم

مینا افشاری که معاون آموزشی و آموزگار پایه‌ی سوم یکی از بزرگ‌ترین مدرسه‌های ابتدایی منطقه‌ی شش تهران است نیز می‌گوید: «من یاد گرفتم دانش آموز باید خودش مثل دانشمندان در مسیر کشف علم حرکت کند، یاد بگیرد، تجربه کند و کشف کند و سرانجام در زندگی رشد کند و به بالندگی برسد. نه اینکه من معلم دانش را در قالب یک بسته‌ی آماده در اختیار شاگرد قرار دهم تا فقط اولیای بچه‌ها برای من کف بزنند. ما قبل از آنکه آموزگار باشیم، باید راهنما و راهبری الهام‌بخش برای دانش‌آموزان خود باشیم. ما تصور می‌کنیم اگر یک کلاس درس به ویدئو پروژکتور مجهز بود و معلم هم سخنران خوبی بود، این کلاس دیگر چیزی کم ندارد، در حالی که کلاسی موفق است که معلم راهبر و راهنما بتواند مسیر را طوری طراحی و اداره کند که بچه‌ها خودشان به کشف مفاهیم درسی برسند. شاگرد خودش نقش کلیدی در این باره دارد. من از کلاس آقای عمرانی این را آموختم که چگونه می‌توان دانش آموزی را که هنوز درک علمی بسیار محدودی دارد، در مسیر تجربه‌ی واقعی علمی قرار داد تا انسانی آفرینشگر و خلاق شود.»

سواد و امکانات با هم

امیر مجیدی‌نژاد که روزگاری دانش‌آموز این استاد بوده و حالا خودش به‌عنوان معلم در چند مدرسه درس علوم را در آزمایشگاه تدریس می‌کند، یکی دیگر از شاگردان همین دوره است. او نیز معتقد است: «مهم‌ترین نکته‌ی ارزش گذاشتن به دانش آموز، تقویت حس اعتماد و ایجاد بستر مناسب برای فعالیت اوست. من معتقدم، شرکت در چنین دوره‌هایی برای هر معلمی لازم است. موفقیت معلم در بحث آموزش زمانی قابل تأمل است که او در حوزه‌ی کار خودش سواد کافی داشته باشد. داشتن ابزار و امکانات به تنهایی کافی نیست.»

شیوه‌ی تدریس مدرس این کلاس در نوع خودش بسیار جذاب است. او روالی را در پیش می‌گیرد که مخاطب به تحقیق و پژوهش ترغیب شود و آرام آرام مسیری را دنبال کند که در نهایت به پاسخ سؤال خود برسد. عمرانی معتقد است تدریس باید طوری به وسیله‌ی آموزگار پیگیری شود که شاگردان در یادگیری دچار توقف نشوند. باید بچه‌ها را به سمت فهمیدن سوق داد. او به آموزگاران حاضر در کلاس خود توصیه می‌کند از یک چالش شروع کنید. سؤال بپرسید و گفت‌وگو کنید. کار را چنان پیش ببرید که شاگرد خودش به آنجایی برسد که شما قصد داشتید او را به همان مقصد هدایت کنید.

نظر آموزگاران حاضر در کارگاه

در فرصتی مناسب، سراغ تنی چند از آموزگاران در حال آموزش می‌رویم؛ کسانی که خود سابقه‌ی تدریس دارند، اما آمده‌اند بیشتر بداندن و بهتر عمل کنند. نگاهشان را نسبت به این دوره جویا می‌شویم.

آموزگار تسهیلگر

ریحانه رمضان‌زاده که دکترای رشته‌ی برنامه‌ریزی درسی و پنج سال سابقه‌ی تدریس در دوره‌ی ابتدایی را دارد، معتقد است: «آموزگار باید تسهیلگر باشد و نباید مستقیم تدریس کند. در بسیاری از کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی این حرف زده می‌شود که معلم باید تسهیلگر باشد و غیرمستقیم تدریس کند، اما من در کلاس آقای عمرانی این نکته را در عمل دیدم و تجربه کردم. ایشان چون خودش معلم است، به تمام ریزه‌کاری‌های آموزش تسلط کافی دارد. من حدود ۴۰۰ ساعت کارگاه آموزشی گذرانده‌ام، اما کلاس ایشان برای من خیلی خاص و ویژه بود. او مثل دانه‌های تسبیح، به‌صورت بهم پیوسته، یادگیری را خیلی دقیق، برنامه‌ریزی شده و عملکردی دنبال می‌کند. یکی از دلایل موفقیت کلاس ایشان، نگاه وی به آموزش است. خودش را یک معلم می‌بیند نه متخصصی که بالاتر ایستاده و باید به پایین‌تر از خودش آموزش بدهد. نکته‌ی بسیار بارز کلاس ایشان که ما از آن بسیار آموختیم، توجه به کرامت انسانی مخاطبان